

Мойсей

Автор:

Іван Франко

Мойсей

Іван Якович Франко

Іван Франко

МОЙСЕЙ

Пролог

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожжю,
Людським презирством, ніби струпом, вкритий!

Твоїм будущим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноем,
Тяглом у поїздах їх бистроізних?

Невже повік уділом буде твоім

Укрита злість, облудлива покірність

Усякому, хто зрадою й розбоем

Тебе скував і запряг на вірність?

Невже тобі лиш не судилось діло,

Що б виявило твоїх сил безмірність?

Невже задарма стільки серць горіло

До тебе найсвятішою любов'ю,

Тобі офіруючи душу й тіло?

Задарма край твій весь политий кров'ю

Твоїх борців? Йому вже не пишаться

У красоті, свободі і здоров'ю?

Задарма в слові твому іскряться

І сила, й м'якість, дотеп, і потуга,

І все, чим може вгору дух піднятися?

Задарма в пісні твоїй ллється туга,

І сміх дзвінкий, і жалощі кохання,

Надій і втіхи світляная смуга?

О ні! Не самі сльози і зітхання

Тобі судились! Вірю в силу духа

І в день воскресний твого повстання.

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,

І слово вдать, що в хвилю ту блаженну

Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку, вітхненну,

Що міліони порива з собою,

Окрилює, веде на путь спасенну!

Якби!.. Та нам, знесиленим журбою,

Роздертим сумнівами, битим стидом,—

Не нам тебе провадити до бою!

Та прийде час, і ти огнистим видом

Засяєш у народів вольних колі,

Труснеш Кавказ, впережешся Besкидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі

І глянеш, як хазяїн домовитий,

По своїй хаті і по своїм полі.

Прийми ж сей спів, хоч тугою повитий,

Та повний віри; хоч гіркий, та вільний,

Твоїй будущині задаток, слізьми злитий,

Твойому генію мій скромний дар весільний.

Д[ня] 20 липня 1905

Сорок літ проблукавши, Мойсей

По арабській пустині

Наблизився з народом своїм

О межу к Палестині.

Тут ще піски й червоні, як ржа,

Голі скелі Моава,

Та за ними синіє Йордан,

І діброви, й мурава.

По моавських долинах марних

Ось Ізраїль кочує:

За ті голі верхи перейти

Він охоти не чує.

Під подертими шатрами спить

Кочовисько ледаче,

А воли та осли їх гризуть

Осети та будячче.

Що чудовий обіцяний край,

Що смарагди й сапфіри

Вже ось-ось за горою блистять, —

З них ніхто не йме віри.

Сорок літ говорив ім пророк

Так велично та гарно

Про обіцяну ту вітчину,

І все пусто та марно.

Сорок літ сапфіровий Йордан

І долина пречудна

Їх манили й гонили, немов

Фата-моргана злудна.

І зневірився люд, і сказав:

«Набрехали пророки!

У пустині нам жить і вмирать!

Чого ще ждять? І доки?»

І покинули ждять, і бажать,

І десь рвуться в простори,

Слать гінців і самим визирать

Поза ржавії гори.

День за днем по моавських ярах,

Поки спека діймає,

У дрантивих наметах своїх

Весь Ізраїль дрімає.

Лиш жінки їх прядуть та печуть

В грані м'ясо козяче,

А воли та осли їх гризуть

Осети та будячче.

Та дрібна дітвора по степу

Дивні іграшки зводить:

То воює, мурує міста,

То городи городить.

І не раз напівсонні батьки

Головами хитають.

«Де набрались вони тих забав? —

Самі в себе питають. —

Адже в нас не видали того,

Не чували в пустині!

Чи пророцькі слова перейшли

В кров і душу дитині?»

II

Лиш один з-поміж сеї юрби

У шатрі не дрімає

І на крилах думок і журби

Поза гори літає.

Се Мойсей, позабутий пророк,

Се дідусь слабосилий,

Що без роду, без стад і жінок

Сам стоїть край могили.

Все, що мав у житті, він віддав

Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї.

Із неволі в Міцраїм свій люд
Вирвав він, наче буря,
І на волю спровадив рабів
Із тіснин передмур'я.

Як душа їх душі, підіймавсь
Він тоді многі рази
До найвищих піднебних висот
І вітхнення, й екстази.

І на хвилях бурхливих їх душ
У дні проби і міри
Попадав він із ними не раз
У безодню зневіри.

Та тепер його голос зомлів
І погасло вітхніння,
І не слухає вже його слів
Молоде покоління.

Ті слова про обіцяний край
Для їх слуху — се казка;
М'ясо стад їх, і масло, і сир —
Се найвищя ласка.

Що з Міцраїм батьки і діди
Піднялись до походу,
На їх погляд, се дурість, і гріх,
І руїна народу.

Серед них Авірон і Датан
Верховодять сьогодні;
На пророцькі слова їх одвіт:
«Наші кози голодні!»

І на поклик його у похід:
«Наші коні не куті».

На обіцянки слави й побід:
«Там войовники люті».

На принади нової землі:
«Нам і тут непогано».

А на згадку про божий наказ:
«Замовчи ти, помано!»

Та коли загрозив ім пророк
Новим гнівом Єгови,
То йому наказав Авірон
Богохульні промови.

А на зборі Ізрайля синів,
Честь віддавши Ваалу,

Голосистий Датан перепер

Ось яку ухвалу:

«Хто пророка із себе вдає,

І говорить без зв'язку,

І обіцяє темній юрбі

Божий гнів або ласку,—

Хто до бунту посміє народ

Накликати, до зміни

І манити за гори, настрить

Кінцевої руїни,—

Той на пострах безумцям усім

Між отсим поколінням

Най опльований буде всіма

І побитий камінням».

III

Вечоріло. Поменшала вже

Цілоденная спека,

Над горою край неба палав,

Мов пожежа далека.

Наче дощ золотий із небес,

Полила прохолода;

Починається рух у шатрах

Кочового народу.

Звільна, плавно ступаючи, йдуть

Кам'яними стежками

Чорноокі гебрейки бичем

З глиняними збанками —

Із збанками на головах, ген

Під скалу до криниці,

А в руках їх мішки шкіряні,

Щоб доіти ягниці.

Старші діти по голім степу,

Наче зайчики, грають,

В перегони біжать і кричать

Або з луків стріляють.

Де-де чути квиління з шатра

Або регіт дівочий;

Там хтось пісню заводить сумну,

Наче степ у тьмі ночий.

Та ось старші, батьки та діди,

Із наметів виходять

І по горах, по голім степу

Скрізь очима поводять:

Чи не видно ворожих іздців

Де за жовтим туманом?

Чи не котить де південний біс

Пісковим гураганом?

Ні, спокій! І розмови пішли

Ті звичайні, сусідські:

Щораз менше в ягниць молока,

І ягнята ось тільки.

Навіть що для ослиць не стає

Будякової паші!

Доведеться кудись кочувать

На пасовиська кращі.

Авірон радить край Мадіам,

А Датан іще далі.

А Мойсей? Той замовкне, мабуть,

По вчорашній ухвалі.

А втім, в таборі гомін і рух,

Біганина і крики;

Із шатрів вибігає народ

І малий, і великий.

Що таке? Чи де ворог іде?

Чи впав звір у тенета?

Ні, Мойсей! Глянь, Мойсей виходжа

Із свого намета.

Хоч літа його гнуть у каблук

Із турботами в парі,

То в очах його все щось горить,

Мов дві блискавки в хмарі.

Хоч волосся все біле як сніг,

У старечій оздобі,

То стоять ще ті горді жмутки,

Як два роги на лобі.

Він іде на широкий майдан,

Де намет заповіту

Простяга свої штири роги

В штири сторони світу.

В тім наметі є скриня важка,

Вся укована з міді,

В ній Єгови накази лежать,

Знаки волі й побіди.

Та давно вже не входить ніхто

До намету святого,

Його жах стереже день і ніч,

Мов собака порога.

Але камінь великий лежить

Край намету до сходу:

З того каменя звичай велить

Промовлять до народу.

На той камінь зіходить Мойсей —

І жахнулися люде.

Та невже ж волі всіх на докір

Він пророчити буде?

І прийдеться розбити, розтоптати,

Як гнилюю колоду,

Кого наші батьки і діди

Звали батьком народу?

Ось між чільними вже Авірон

Червоніє з досади,

А середнім щось шепче Датан,

Лихий демон громади.

IV

«Вчора ви, небожата мої,

Раду радили глупу;

Се хотів я сказати вам тепер

Замість першого вступу.

Ухвалили печать наложити

На язык мій, на душу, —
Тож тепер вам усім вперекір
Говорити я мушу.

Зрозумійте й затямте собі,
Ви, сліпців покоління,
Що, як зглушите душу живу,
Заговорить каміння.

Вчора ви присяглися свій слух
Затикать на промови,
Не мої, не тих глиняних уст,
А самого Єгови.

Бережіться, а то він до вас
Заговорить по-свому,
Заговорить страшніше сто раз,
Як в пустині рик грому.

А від слів його гори дрижать
І земля подається,
Ваше серце, як листя в огні,
Зашкрумить і зів'ється.

Вчора ви прокляли всякий бунт —
І кляли його все,
Бо напроти тих глупих проклять
Ваше серце бунтує.

Бо в те серце Єгова вложив,
Наче квас в прісне тісто,
Творчі сили, — ті гнатимуть вас,
У призначене місто.

Вчора ви уважали спокій
Найблаженнішим станом;
Та чи радився ум ваш при тім
З вашим богом і паном?

Чи то він для спокою призвав
З міста Ур та з Гаррана
Авраама і плем'я його
На луги Канаана?

Для спокою їх потім водив
По йорданським поділлю?
Семилітнім їх голодом гнав
Аж над береги Нілю?

Якби хтів вас в спокою держать,
Наче трупа у крипті,
То ви й досі, як сірі воли,
Гнули б шиї в Єгипті.

Тим-то буду до вас говорить
Не від себе, а владно,

Щоб ви знали, що з богом на прю

Виступать непорадно.

Бо Єгови натягнений лук,

І тятива нап'ята,

І наложена стрілка на ній —

І то ви є стріла та.

Як стріла вже намірена в ціль,

Наострена до бою,

Чи подоба стрілі говорить:

«Я бажаю спокою?»»

А що вчора ви тут присягли,

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купить: <https://tn.knigapoisk.com/ivan-franko/moysey>

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)